

ادبیات علمی و سیاسی

هفته‌لق سیاسی ، علمی و ادبی غزته‌در

جلد : ۲

سنه : ۲ ۱ صفر ۱۳۳۶ جمعه ایرتسی ۱۷ تشرین ثانی ۱۹۱۷ نو صر ۱۱ - ۴۲

اجمال فکر

اوروپا بزی نعمل پیامور ؟

اوروپا بلیبر ، بر جوق خصوصاًته ، خیلی ایلیدر لر . مثلاً ، سه‌له نوغرافی - فننده ابراز کمال ایدن غرب هیئت شناسلری آیک اوزرنده کی طاغلی ، سونمش بر کانلری ایجه تدقیق ایدرک پیکمزک مطلوبه موافق بر خریطه سنی تنظیم ایتدیلر .

فن حوییات شناسیده ده اویله ، حتی ، بلکه اسیقولوژیده ده اویله . لکن غربک بواطلی ده یوق دکل . خصوصیه بعض جاهلانه ، امیانه اعتباریات اوزرینه غرب علماسنک اصرارلری اصلاً انکار ایدیله مز . بو اعتباریات و بواطل بعضاً ذهنلره او قدر کوک صالیور که بونلرک سوکوله سی عادتاً عدم الامکاندر . بو ذهنیت طرز تلقی ، تاریخ و فلسفه بی ، حتی حال حاضرده سیاستی هرج صراج ایتکده در .

بالخاصه حرب هنکامنده بو ذهنیت ، خصومت ایله ده قاریشهرق میدانه ساخته ، مغفل ، مستکبره بر وضعیت کلکده در . فرانسه خمزده نه دوشونیور ؟ محاربه شناسنده یازلمش بر ایکی اثری - بو مقصدله - مطالعه یه تزیلیاب اولدق . بر کومه فکر . بونلرک ایچنده - اعتراف ایدم - یارلاقلری ، صاغلاملری ده وار . بلکه بر نقطه نظر دن ، اجانب - سائقه خصومتله - بر ملتی ده ا ای کورور ؛ لکن بر ملتک یا لکز بر جهتی ، بعض خصوصیاتتی . هر جهتی ، اولانجه خصوصیاتتی دکل . آنک ایچون ، او قوناندن ، ولو سنسطه آلود اولسون ، بر حصه فائده چیقارمق نمکندر . فقط اوست طرفنه نه دیلم ؟ مورفین ، خشخس ، آفیون ، قوقائین ، اسرار ، سرت مشروبات کتولیه قوللانلر ، سرمستی دقیقه و یا ساعتلرنده ، حقیقت ایله خیالی بر برینه زیاده جه قاریشدر لر ، رؤیا ایله دنیانک حدودی اورته دن قالفار . دائره لر ، خط ؛ جسملر ، رسم ؛ سطحلر ، مکعب اولور . بونک نتیجه سی هذیان هر تغشدر که بوکا ، غالباً ، طب شناسلر کندی اصطلاحلرنجه Delrium

آریستوقراتیزم — نسب فرقی اسلام طایماز . حالبوکه عصر لردن بری اوروپانک قیام وعصیان بو فرقه قارشی ایدی . بو عصیان حالا دوام ایدیور . فرق مذکوری هندده بیلیر . بزم جمعیت هر کسه کشاده در . تجیز و تمیز شرطیه هر انسان عالم اسلامده حائز شرف بی پایان اوله بیلیر . غربده ایسه اوله دکلدی . آریستوقراسی عبادی ایکی به تقسیم ایله حتموقاً عدم مساواتی استلزام ایدر . بو ایکی طبقه دن بری دیگرینه حکم ایتده کنه حقی کورور . از لدن بری بز بو فرقی ، بو مرضی بیلیمیز . بوندن تحصیل ایدن او یغونسزلقلر ایسه بزده یوقدر . هر کس حقوقه مساویدر . فرانسه ۱۷۸۹ ده عدم مساواته قارشی قیام ایتشدی . اسلام تولد ونسب فرقی طایماز . یالکز اقتدار ، قابلیت ، فضل و کمال ، علم و عرفان مساواتسز لفلرینی . که بونلر فطری و طبیعدر . نظر اعتباره آلیر . هر فرد ، وظائف و حقوقه مساویدر . یالکز اقتدار ، قابلیت ، فضل و کمال ، علم و عرفان نقاط نظر دن متحیز اولانلره امور تودیع اولنور . بونلرده (ارباب حل و عقد) در .

ده موقراتیزم — سلطه عوام ، اوروپاده ، کونا کون مساواتی مستلزمدر . آریستوقراسی افراطدر ؛ ده موقراسی ایسه تفریطدر . سلطه نجبا نه قدر مضر ایسه سلطه خلق ده اودرجه ده مهلکدر . عوام حائز صلاحیت دکلدر . بوندن اول آریستوقراسی به قارشی قیام عمومی وقوع بولدی کی آتیده ده موقراسی ده عینی مجومه گرفتار اوله جقدر . ذاتاً ده شیمدین ، علمای ، بومؤسسسه بی مؤاخذه به باشلادیلر . ده موقراسی ده بزجه مجهولاتنددر . بزم درد لر من بونلر دکلدر . بشقه دره بعضی مرض تشخیصده قصور ایتدکلر بوندن نتایج معکوس اولیور . اوروپانک حق مزده کی زعمی تصحیح ایتک نه قدر لازم ایسه کند مزجه ده اصراض اجتماعیه ضری کندی نقطه نظر من دن تشخیص ایتکلمز اوله جه بر وجیه در .

۸ تشرین ثانی ۱۹۱۷

مهول نوری

تورک کرک منشاه و اثر

بونایبرک (سکیت) نسیمه ایتدکلری اسکی تورک کرک

اسکی تورک کرک حقنده کندی تبعاً از نتیجه سی اوله رق شیمدی به قدر ویردی کمز معلومات مختصره تورک تاریخ قدیمک غیر مضبوط اولان قسمنه عائددر ؛ فقط شیمدن سوکره ذکر ایده جکمز مواد ، تاریخ مذکورک مضبوط اولان قسمنه داخل و برجوق کتابلرده مندرج بولندیخندن ، مواد مذکورک تحریرنده کرک مأخذ لر من و کرک اقتباساً از لایقیا میدانه قونیا جقدر . اول امرده تاریخده وضوح تام ایله ذکر اولونان « سکیت » Seythe لر یعنی « چیغاناتایر » دن بحث ایده جکمز .

« چیغا » یعنی (ظاغ جوجوغی) دیمک اولان و بناءً علیه « تورک » کله سیله هم معنی اولان « چیغاناتای » علمی بالاده سویله نیایدکی کی زمانزده « چاغاناتای » طرزنده تلفظ اولونور .

چیغاتایلیره عین اصلدن مشتق و (طاغ آدامی) معناسینه اولان « چیغیل » و یا خود « جیکیل » دخی دیرلر ایدی که (چیغ ایلی) دیمکدر. کتب عربیه ده بوکله « جکل » شکانده محرردر. قدیم یونانیلر زماننده علی العموم تورکلره « سکیت » Seythe نامی ویریلیر ایدی . بوکله نك اصلی « چیغیت » و یا « چیگیت » در، چونکه اسان یونانیده « چ » حرفی یوقدر. تورک علملرنده امثال عایدیه سی کورلدیکی اوزره بسیط برکله تشکیل ایدن « ت » لاحقیه سی مرکب برکله تشکیل ایدن « ایل » و یا « تای » اسملر نك یرینه قائم اوله بیلیر و بناء علیه « چیغیت » ایله « چیغیل » و « چیغاتای » کله لرینه تورکجه ده هم اصل وهم معنی عینی برکله نظریله باقیلیر .

فقط « سکیت » کله سی فرانسز لسانی شیوه سنجه بویوک بر خطا اوله رق « سیت » کی تلفظ اولنمقده در . بعض مؤلفر حضرت طرفندن بوکله نك « چیت » تلفظ و تحریر اولنمی ایسه خطا اندر خطادر . « هه رودوت » Hérodote سکیتلرک کندیلرینه « سقولوت » Scolote نامنی ویردکلرینی سویلر . بوکله ده اسان یونانیده ادات نسبت « اوت » Ot لاحقیه سی حذف اولونه جق اولور ایسه « سقول » قالیر که « س » حرفی دخی « چ » حرف اصلیسینه قلب اولنمقده « چغول » یعنی « چیغیل » اسم خاصی ظهور ایدر . معلوم اولدینی اوزره اسان یونانیده کسره ثقیله موجود اولدیغندن بوراده بو مقامده ضمه استعمال اولنمدر .

« سکیت » ایله « چیغاتای » کله لرینک بر اولدینی آ کلاشلدقن صوکره بعدما مأخذ لر مزده مشتمل اولان « سکیت » تعیرینی قوللانه جغز .

« ش . ده زوبری » و « ش . باشوله » et Ch. Bachelet-Ch Dezbry نك دیکسیونر ژدنه رال دو بیو جغرافی ته دیستوار « Dictionnaire Général de Biographie et d'Histoire نام قاموس اعلامنده سکیتلر حقنده بر طاقم معلومات ویرلکدن صوکره سیملری نظر اعتباره آله زق بو خصوصده آنلرک اقوام آریه دن هیچ فرق لری اولادینی محرردر .

« لاروس » Larousse ك مصور بویوک قاموسنده مواد آتیه مندر جدر : « روما مورخینندن « ژوستن » Justin ك قولیجه سکیتلر بوتون آسیا قطعه سی خرجکنار ایشلردر . « سکیتلر هم اوروپا وهم آسیا قطعه سنده توطن ایدرلر ایدی . اوروپا سکیتلری غرباً « ایستر » Ister یعنی « طونه » نهرندن بدأ ایله شرقاً « تانایس » Tanais یعنی « تون » Tun و یا « دون » Don نهرینه قدر تمتد اولان اراضی و شمالاً قره ده کیزدن شماله دوغری یکر می کونلک بر مسافه داخلنده مسکون ایدلر .

فی الحقیقه اوروپا قطعه سنک جنوب شرقی جهتی اک قدیم زمانلردن بری بر تورکلک مرکزی ایدی . بو حوالی به صوکره « دشت قیپچاق » نامی دخی ویریلیر ایدی .

« هه رودوت » Hérodote بو اوروپا سکیتلرینی یدی قسمه تفریق و بونلرک اسملرینی تعداد ایدر که بو میانده « خذراع یعنی تازایچی سکیتلر » ، « کوچیه سکیتلر » ، « خاقانی سکیتلر » Scythes royaux ذکر اولونور .

تاتارلر ایله موغوللرک اجدادی اولان اسکی تورکلر اقصای شرق تورکلری اولدقلری کی اوروپا سکیتلری دخی اقصای غرب تورکلری عد اولونه بیلیرلر .

« آسیا سکیتلری ایران قدیمک شمالنده و « ایا اوس » Imaïis یعنی غربی هیمالایا طاغلرینک بری جهتیله اوت جهتنده کائن خطه لرنده ساکن ایدلر . »

بومعلومات اساسیہ دن سکیتلرک اسکی تورکلردن باشقہ کیمسہلر اولمادفلری وسکیتلر ایچون آسیادہ اراثہ اولونان مسکینلرک ایران قدیمک شمالندہ و [ایماوس] طاغلرینک بری جہتندہ یعنی غربندہ اولونان وزمانیزدہ ترکستان غربی تسمیہ اولونان خطہ ایله [ایماوس] طاغلرینک اوتہ جہتندہ یعنی شرقندہ اولونان وزمان قدیمہ توران وزمانیزدہ ترکستان شرقی دہ نیلن خطہ دن عبارت بولندیکی کمال درجہ وضوح ایله نمایان اولور .

اسکی تورکلرہ زمانہ کورہ مختلف اسملر ویرلیدیکی بالادہ سویلہ مشرق ایڈک . اسکی یونانیلر تورکلرہ « سکیت » یعنی « چیغیت » ویا « چیغاتای » نامنی ویردکلری زمان شہبہ سز عمومیتلہ تورکلر بواسم ایله یاد اولونورلر ایدی . حتی تکلم ایله دیکیز اشیمدیکی تورکلرک اسکی « چاغاتای » لساندن ، مأخوذ اولدیگی بینمزدہ متواتر دور ، بوندن مابعدا ترکیستان غربی تورکلرہ سنہ اوتہ دن بری « لسان چغتایی » نامی ویریلیر .

« قبل المیلاد یدنجی عصرک بدایتندہ سکیتلر قافقاس سلسلہ جبالنی آشهرق جزیرة العربہ قدر پایلمشلر و بورادہ عجم حکمداری « کی آقنار اول » Gyaxare¹ or ی کاہلا مغلوب ایتدکدن سوکرہ مصر حدودینہ قدر ایبرولمشلردر . »

« بعدہ « کیخسرو » CYPUS سکینلرہ قارشی آچدیگی بر سفرده ائتلاف ایدلمشدر . »

« اسکندرک زمانندہ سکیتلر اولجہ « دارا » Darius نک بر استیلاسنی تورکومش اولدکلری حالده اسکندرک بر اردوسنی محو ایتمشلر و بو جهانکیرک وفاتندن سوکرہ تشکل ایدن سکوت و نانیہ یی دائما صارصمشلر حتی هندستانک بر قسمی بیله ید ضبطلرینہ کچیرمشلر ایدی . »

اسکی تورکلرک مصر و هندستان فتوحانی شجره ترکیده مذکوردر .

« « سکیت » نامی میلادہ دوغری صحائف تاریخیہ دن غائب اولغہ باشلار و بعدہ بونام قوللانلدیگی زمان یالکز بعض شمال و شرق طوائف مجھولہ سی مراد اولونور . »

تورکلرک ایلك ضربہ انقراضی « بودیم » یعنی « بودیدا دینی » اورمشدر . آندن سوکرہ خرسٹیانیلق ایکنجی بر ضربہ ایله اوقوجہ تورکلکی یالکز مسلمان اولان شیمدیکی تورکلرہ حصر و ارباع ایلمشدر .

لاروسک مصور قاموسندہ قدیم وازولردن آلمش اوچ سکیت عسکرینک رسملری کوسترلمشدر . بورسملردہ صاچ و صاقال اوزون ، کور و کراه اولهرق ترسیم ایدلمشدرکہ بو وامثالی قدیم سکیت رسملرینک شیمدی اوروپالیرک تورک سیاست و بردکاری کوسہ وسیرک صاقال ایله شیچ بر مناسبتی اوله ماز . بویله سیرک صاقال چینلیلردہ وقانلری چینلی قانیلہ ایوجہ قارشمش اولان موغول و تاتارلردہ بولونہ بیلیر . قدیم وخالص آناتولی تورکلرندہ بویله سیرک صاقالہ مستثنی اولهرق بیله تصادف ایدلمشدر .

متقاعد ارکان حربیہ فریقی

انور